

Desmuntant la cultura de la monogàmia v3.2

Desmuntant la cultura de la monogàmia v3.2

Amb aquest text pretenc exposar què és la cultura de la monogàmia, com funciona, com afecta a les nostres vides i la nostra societat, assenyalant les problemàtiques que promou, vinculant-la amb els processos econòmics que la determinen i proposant alternatives econòmiques i relacionals encaminades a la superació del sistema patriarcal i capitalista¹, amb l'objectiu de fer possible la construcció d'unes relacions més lliures, conscients, respectuoses i saludables.

Alguns fragments podrien ferir la teva sensibilitat

Qüestionar la cultura monògama no desperta gaires simpaties, especialment perquè més o menys la majoria de la gent ens identifiquem amb la monogàmia, ja que és la única forma que hem après per viure les nostres relacions afectivo-sexuals. Fins i tot en el cas que no tinguem parella monògama, molt probablement alberguem dins nostre l'ideal de tenir-ne. És per això que ens podem sentir ofeses o atacades quan algú qüestiona algun aspecte relacionat amb la “monogàmia”, i això és suficient per aniquilar la més mínima intenció de llegir aquest text. Cal tenir en compte que és un tema molt íntim en el qual hi entren en joc moltes emocions i sentiments, per això voldria fer alguns aclariments molt bàsics abans de començar per poder abordar el text més ben previngudes:

D'entrada cal aclarir que el principal objectiu d'aquest llibre no és qüestionar la monogàmia *per se* (en tant que opció igual de vàlida que qualsevol altra), la intenció fonamental és qüestionar la nostra cultura monògama, que no ens deixa altra opció que la monogàmia. De la mateixa manera que no estem en contra dels homes sinó contra el masclisme i que no estem en contra dels heterosexuals sinó contra l'homofòbia, també hauríem d'entendre que no estem contra la monogàmia sinó contra la cultura de la monogàmia. Tot i així, per una sèrie de raons que trobaràs argumentades, també apareix qüestionada la monogàmia com a model de relació. Així que per curar-nos en salut, caldria concebre la monogàmia com el que és: una sèrie de idees sobre com relacionar-nos a nivell afectiu i sexual. Si entenem que aquí estem debatent diverses idees sobre les relacions, sense ànim d'atacar ni menysprear ningú ni la seva forma de relacionar-se, llavors potser és possible distanciar-nos de les nostres idees i valorar-les més objectivament—i, potser fins i tot valorar positivament noves i estranyes idees sobre altres formes de relacionar-nos!

També voldria trencar amb la concepció binarista de les relacions afectivo-sexuals, com si només existissin dues modalitats possibles i contraposades: monogàmia o poligàmia. Amb aquesta visió tan limitada i reduccionista és fàcil que al qüestionar la monogàmia ens acusin d'estar a favor de la poligàmia, res més lluny de la realitat. Entenc que monogàmia i

1 No m'estendré en argumentar el perquè de la imperiosa necessitat de superar el capitalisme, ja que tal argumentació ha sigut a bastament desenvolupada i és fàcilment accessible. Em limito a exposar dues nocions molt bàsiques: 1. el capitalisme és insostenible i 2. promou relacions competitives i de dominació que fomenten una societat contrària al sistema de valors llibertat-consciència-respecte.

poligàmia són tan sols dos models entre moltíssims altres; cada cultura, en cada lloc i cada moment històric determinat ha tingut el seu propi model. De fet, monogàmia i poligàmia són dos models molt similars: en els països polígams hi predomina la monogàmia exceptuant alguns pocs homes rics que es poden permetre el luxe de tenir més d'una muller. També discrepo de l'habitual concepció binarista segons la qual monogàmia equival a relació de parella i poligàmia a relacions entre més de dues persones. Quan qüestiono la cultura de la monogàmia no estic rebutjant les relacions de parella, entenc que una parella pot ser monògama o poliàmorosa o de mil altres formes. El que considero més característic de la cultura de la monogàmia no és el fet de que promogui relacions entre dues úniques persones, sinó l'exclusivitat sexual com a màxim ideal i la repressió sexual que comporta, la possessivitat i la gelosia, la gran dependència emocional i econòmica, la violència en els trencaments,... i més problemàtiques que promou i que anirem analitzant al llarg d'aquest text.

Conceptualitzant políticament la cultura monògama

És difícil prendre consciència d'una opressió que patim, si ni tan sols tenim un nom per anomenar-la.

D'aquí sorgeix la necessitat de conceptualitzar i posar nom a una opressió determinada per tal de poder concebre-la, visibilitzar-la i confrontar-la políticament.

Anteriorment a lluites polítiques com el feminisme i l'alliberament gai i lèsbic, el masclisme i l'homofòbia eren conceptes i termes desconeguts o ignorats per la major part de la població. Van ser aquestes lluites que varen omplir de nous significats aquestes paraules, al mateix temps que les popularitzaven, extenent la consciència sobre les problemàtiques socials que confrontaven.

La meua tesi és que la cultura monògama és una opressió social i per això fa falta conceptualitzar-la políticament com a tal. Per entendre què és la cultura monògama i com ens oprimeix, prèviament caldria definir el terme monogàmia:

La monogàmia és un model de relació afectivo-sexual basat en un ideal d'exclusivitat sexual entre dues persones i per a tota la vida.

D'aquesta manera, enteníem que **una cultura monògama és aquella cultura on existeix un ideal hegemònic de relacions afectivo-sexuals monògames** tal i com succeeix en la nostra societat. Així doncs, en la nostra societat la monogàmia no és un mer model de relacions afectivo-sexuals, ja que no és una opció més entre d'altres, sinó que és el model hegemònic, en el qual ens veiem forçades² a encaixar tant si ens agrada com si no. La opressió rau en la pressió social que ens

² Tenint en compte la recurrent polèmica i desacord referent a la correcció política en l'ús del gènere en els plurals genèrics, amb arguments polítics o lingüístics igualment convincents defensant tant l'ús del gènere femení com del masculí i també tenint en compte que mai no es pot fer feliç del tot a tothom... en aquest text empro el femení en els genèrics en 1a o 2a persona (referint-me a persones) i el masculí en els genèrics en 3a persona.

força a encaixar amb aquest únic model, invisibilitzant o marginant qualsevol alternativa. Històricament, la cultura monògama ha sigut inherent a un sistema d'organització social patriarcal en el qual compleix la funció de constituir projectes econòmics estables i per tota la vida, per tal de reproduir i criar fills legítims a qui transmetre l'estatus social i la propietat privada, a fi de reproduir l'ordre i jerarquia social existent. Paral·lelament a l'auge de l'estat i mercat capitalista, la cultura monògama perd gradualment la seva funció econòmica i familiar, i passa a complir una funció de satisfacció afectiva i sexual dels individus d'acord amb l'ideal d'amor romàntic, deslligant-se del seu caràcter vitalici³.

Quan parlem de masclisme no ens referim únicament a aquells individus del sexe masculí que reproduïxen actituds masclistes, sinó a tota la cultura masclista en què vivim i que ens perjudica a totes, tant homes com dones (malgrat les dones sempre ens enduguem la pitjor part). De la mateixa manera, caldria entendre que la cultura monògama no afecta únicament a aquells individus que mantenen relacions monògames, sinó que ens afecta a totes, tan si mantenim relacions monògames com si no. La frustració o marginació social que comporta no tenir parella monògama és un exemple molt evident⁴.

Trencant el silenci

En la nostra cultura tendim a parlar sobre les nostres relacions més íntimes únicament amb els amics o amants més íntims. Generalment es considera que les relacions afectivo-sexuals pertanyen a la vida privada dels individus i, per tant, són quelcom que forma part de la lliure elecció de cada individu. Tots els efectes negatius que produeix la cultura monògama són tractats com a problemes personals i, per justificar-los, tot sovint s'al·lega una manca de maduresa emocional, o que no s'ha trobat la persona idònia per construir una sòlida relació de parella. Hi ha una extensa varietat de llibres d'autoajuda i terapeutes que intenten solucionar els problemes que patim en les nostres relacions afectivo-sexuals, però que mai qüestionen la base sobre la qual es sustenten, la cultura monògama. Ans al contrari, ens ofereixen fórmules per adaptar-nos-hi millor, descartant qualsevol alternativa possible. Fins i tot entre els mateixos col·lectius antipatriarcal es tendeix a relegar a un segon pla la rellevància que té la cultura monògama com a peça fonamental en el sistema patriarcal en què vivim.

La meua intenció és col·locar la cultura monògama al mateix nivell que el masclisme i la

³ D'aquí ve l'ús cada cop més freqüent de l'expressió monogàmia successiva o serial, que podríem definir així: Pràctica consistent a contraure diversos matrimonis o relacions de parella de manera successiva i més o menys continuada al llarg d'una vida, però amb una sola persona cada vegada. És la forma més estesa en els països desenvolupats, especialment a partir del moment en què les lleis del divorci facilitaren els tràmits de ruptura matrimonial. Les parelles de fet, que no compten un contracte matrimonial, faciliten encara més la monogàmia successiva.

⁴ Les expressions despectives per referir-se als solters com poden ser "conco" o "matxutxo" (més pròpia del país valencià) són mostres molt antigues d'aquesta marginació social. Però malgrat el seu progressiu desús, l'exclusió segueix practicant-se a través de formes més o menys subtils que mostren la solteria com a fracàs o símptoma de tenir alguna tara.

homofòbia, com a tercer gran pilar que sustenta el patriarcat. Si fins al dia d'avui aquest pilar ha restat tan desapercebut, sospito que es deu, entre altres causes, a que no ha sigut possible vertebrar una lluita identitària en base a un subjecte oprimint que qüestioni la cultura monògama, tal i com ha succeït amb la resta de lluites.

Existeix la tendència a identificar com a opressores aquelles persones que exerceixen rols dominants o autoritaris, i com a oprimides les que reproduïxen rols de submissió. Sota aquest punt de vista, sembla que la cultura monògama—a diferència del masclisme o la homofòbia—no comporta opressió, ja que no mostra clares relacions de dominació entre dominants i dominats; però cal recordar que l'opressió també rau en l'imperatiu social d'haver de complir un rol determinat—malgrat sigui un rol dominant i privilegiat—i que el defecte en el compliment del rol adjudicat comporta exclusió social. En la cultura monògama, no hi ha opressors ni oprimits, totes complim ambdós rols indistintament. Així doncs, la solució no radica en bastir una lluita identitària i victimista en base a un subjecte oprimint en lluita contra els seus opressors, sinó en rebutjar els nostres rols com a perpetuadores d'aquest ordre social i ajuntar-nos per construir alternatives. El primer pas és posar el tema sobre la taula, trencar el tabú i parlar obertament de les nostres relacions, fent-les més conscients, més polítiques.

Sobre l'oberta acceptació social de la cultura monògama

Ja fa molts anys que es van engegar les lluites feministes i d'alliberament sexual a Occident, iniciades per col·lectius activistes de base que van estendre aquestes lluites socialment, i que van aconseguir que les seves reivindicacions fossin assimilades per les altes institucions i plasmades en les seves lleis. Així, ens trobem en què el masclisme i la homofòbia cada cop tenen menys acceptació social. Ja no es pot defensar obertament que la dona es sotmeti als designis del seu marit, ja no és acceptable la repressió sexual que suposa viure dins un armari. La homofòbia i el masclisme s'han deslegitimats socialment en gran part i, per tant, són políticament incorrectes, ja no tenen lloc de forma tan directa i conscient en els *mass media* (amb clares excepcions com per exemple la publicitat) o les institucions oficials. A la mínima relliscada en les declaracions de qualsevol cara pública, apareixen irades “raholes” denunciant-ho, i com que això perjudica la seva imatge, cuiden prou de sospesar les seves paraules escrupolosament abans de pronunciar-les. Això no significa ni de bon tros que el masclisme i la homofòbia tinguin els dies comptats, ja que són hàbits i mentalitats molt arrelades culturalment, però la seva deslegitimació és un primer i fonamental pas vers la seva erradicació.

La repressió, problemes psicològics, violència... que produeix el masclisme i la homofòbia són rebutjats categòricament per sexòlegs, experts en polítiques de gènere, articulistes i tertulians varis. En contraposició, aquestes mateixes problemàtiques però, amb la cultura monògama com a causa, segueixen plenament normalitzades i acceptades en qualsevol àmbit i expressió cultural de la nostra societat. Quan una relació monògama passa per una “crisi” o es trenca, és possible que un o ambdós membres de la relació visquin drames emocionals i trastorns psicològics que s'accepten de forma natural com a conseqüència lògica

i intrínseca de l'amor. La repressió sexual que comporta l'exclusivitat sexual pròpia de la cultura monògama, no és tan sols legitimada, sinó que fins i tot és motiu d'exaltació com a símbol de fidelitat⁵. En aquesta cultura tampoc és estrany elogiar la gelosia o fins i tot el sentiment de possessivitat, identificat-los com a mostres d'amor (!).

Problemàtiques sentimentals de la monogàmia romàntica

L'actual cultura monògama lligada a l'ideal d'amor romàntic promou alguns sentiments de caire negatiu que sovint s'entremesclen i es retroalimenten. El primer de tots i més fonamental és **la gelosia**. La gelosia és un sentiment que experimentem instintivament des de ben petites, quan ens sentim desposseïdes per algú altre d'una persona que estimem o desitgem. En la nostra cultura monògama, sentim gelosia cada cop que percebem que algun intrús pot desposseir-nos de la nostra parella (o bé del nostre projecte de parella, quan ni tan sols hem tirat els trastos a algú que ens atrau!). En el cas que la teva parella conegui una persona amb qui comparteixi afecte i atracció sexual, haurà d'escollir entre aquesta persona o tu. No es contempla la possibilitat de mantenir ambdues relacions al mateix temps. Per això ens sentim tan geloses si descobrim (o ens imaginem!) que la nostra parella té un amant. Aquest amant esdevé una potencial amenaça per a la continuïtat de la nostra relació de parella.

Seguint el model monògam romàntic ho apostem tot a una sola carta; dediquem la major part del nostre afecte, el nostre suport, la nostra afinitat, els nostres projectes de futur... a una sola persona: la nostra parella. És per això que si es trenca aquesta relació degut a que un amant intrús ens roba la parella, s'esfondra tot el nostre projecte de vida basat en la parella, així que sense ella, la vida perd el seu sentit. Aquesta noció incentiva el sentiment de gelosia fins a nivells insospitats, propiciant al mateix temps un altre sentiment, **la por** (també coneguda com a sentiment d'inseguretat); por a perdre la parella i quedar-nos des-semparades afectivament o econòmicament.

En tercer lloc, tenim **la baixa autoestima**. Tal sentiment no té res d'estrany ja que l'amor romàntic es basa en un mite: la idea de que una sola persona pot satisfer totes les necessitats sexuals i afectives d'una altra persona per tota la vida. A partir d'aquí, és fàcil infravalorar-se, ja que ningú és perfecte per la seva parella, no existeixen les mitges taronges ni els prínceps blaus; ningú mai podrà ser prou bo per la seva parella. Mai podrem complir les elevades expectatives que ens marca l'ideal romàntic. Conseqüentment, cada cop que no es compleixen i xoquen amb la realitat, sentim **frustració o traïció**, allò que es coneix popularment com a "desenganys". Per les noves generacions és difícil que es compleixin ja que la lògica del capital ens ha fet molt individualistes, consumistes i hedonistes. En aquest panorama, les relacions afectivo-sexuals esdevenen productes de consum de usar i

⁵ En el seu origen llatí, fidelitat significa confiança i la confiança va estretament lligada a la sinceritat. L'amant monògam generalment oculta qualsevol atracció que sent per algú altre per tal de no inquietar o ferir la seva parella, per tant, no té sentit relacionar monogàmia amb fidelitat, si partim de que aquesta "fidelitat" no és sincera.

tirar—busquem rotllo i quan el trobem, ens en desfem tan bon punt s'esvaeix l'estat passional d'enamorament o després d'algun polvet, i retornem al punt inicial a cercar una altra persona-producte per consumir—excepte per aquelles de nosaltres que en quedem excloses degut a que el nostre físic/edat/estètica no encaixa amb la demanda/moda del mercat.

Malgrat visquem en una cultura assentada sobre l'ideal monògam, aquest ideal dista molt de la realitat i l'engany amorós sempre ha estat a l'ordre del dia. Malgrat aquest engany pugui mantenir-se secret en moltes ocasions, també passa que en moltes ocasions acaba emergint a la superfície i no únicament per les persones involucrades sinó a un nivell més públic. De fet, no és gens estrany que altres persones s'enterin de l'engany abans que la mateixa persona a qui li estan posant les banyes. Quan la parella s'entera de l'engany, el greu sentiment de traïció ja per si sol és més que formidable, però si a sobre s'entera de que altra gent també ho sabia, hi estem sumant un sentiment d'**humiliació** pública capaç de produir una mescla increïblement dolorosa.

Afortunadament, les gelosies, les inseguretats, la baixa autoestima i les frustracions no són sentiments insuperables. Som capaces de treballar sobre aquests sentiments per tal de reduir-los a la seva mínima expressió. Som capaces de construir un nou imaginari col·lectiu en què l'amor i el sexe no són productes exclusius ni excloents, sinó que és possible i saludable compartir-los, arrasant definitivament la possessivitat tan arrelada en les nostres relacions més íntimes. Així totes hi sortim guanyant, ja que en general totes ens sentim millor compartint que no pas sentint-nos geloses o amb por a que algú ens usurpi allò que considerem nostre.

Per altra banda, si no s'aborden resolutivament aquests sentiments, poden créixer i agreujar-se fins al punt de fer una relació insuportable. Aquí s'origina l'odi, altament propens a esdevenir violència i que pot esclatar en forma de maltractaments psicològics o físics, tan vers la parella com auto-infligida.

Violència monògama

No és cap casualitat que la immensa majoria de feminicidis siguin comesos pels marits, ex-marits, parelles i ex-parelles de les víctimes. Tampoc és casualitat que gran part de les morts tinguin lloc quan la dona exposa de forma definitiva la seva ferma voluntat de separació a la seva parella o marit.

De totes les conseqüències negatives de la cultura monògama, públicament sols es rebutgen aquelles més tràgiques: allò que els mitjans encabeixen en un gran sac genèric anomenat violència de gènere, violència domèstica o violència masclista, segons la moda del moment. Però això sí, mai mencionen ni fan cap referència a la cultura monògama. Si bé no es dubta en assenyalar el masclisme com a arrel i causa estructural d'aquesta violència, utilitzar la cultura monògama en aquests mateixos termes és quelcom inaudit. Així doncs, es parla de problemes personals de gelosia, possessivitat, dependència afectiva o baixa autoestima dels agressors, com si aquests elements no tinguessin connexió entre si i pertanyessin a experiències particulars i aïllades.

Identificar i denunciar les arrels d'una violència és el primer pas vers la seva superació; mentre no fem aquest pas, cap programa policíac-institucional d'ajuda a les dones maltractades reduirà significativament l'índex de morts i maltractaments.

Igual que en la violència masclista o homòfoba, la violència física fruit de la cultura monògama és tan sols la punta de l'iceberg. Més avall, més amagada i més subtil trobem la violència psicològica i simbòlica que es reflexa en tots aquells mecanismes de dominació o exclusió social.

La violència fruit de la cultura monògama pot prendre molt diverses formes: la trobem en la repressió sexual i afectiva que comporta l'exclusivitat amorosa, en el control per part de la parella, en l'entrega total al benestar de la parella oblidant o sacrificant el propi, en l'exclusió social que comporta no tenir parella monògama, en el rebuig i menyspreu a qualsevol alternativa...

Tal violència pot recaure en qualsevol persona, però on sol caure amb més força i duresa és en les pròpies relacions monògames. En tota relació monògama hi roman una violència latent, que pot desencadenar-se quan algun dels seus membres intueix o adverteix l'incompliment d'alguna part de l'implícit contracte que comporta l'ideal monògam i romàntic, encara que sigui una minúscula clàusula amb lletra molt petita. Aquesta violència ens pot afectar a totes per igual, indiferentment de la classe social, nacionalitat o orientació sexual⁶ dels contraents en el pacte monògam. Actualment, degut al model de monogàmia successiva, el potencial més gran de violència rau en el trencament de les relacions⁷.

Però encara que no es desencadeni cap d'aquestes violències, existeix una violència comuna en totes les relacions monògames: si tenim en compte que la coacció és una forma de violència psicològica, el pacte d'exclusivitat sexual en què es basa la monogàmia és intrínsecament violent ja que sempre implica coacció. La coacció de saber que si incompleixes el pacte rebràs alguna sanció. La sanció pot ser que la parella (la persona més important de la teva vida) s'enfadi amb tu, et perdi confiança, et deixi... o la desaprovació i exclusió social per part de la família o altres persones properes (amb tot el desgreu que impliquen aquestes sancions tan a nivell emocional com econòmic).

La parella monògama ofereix un marc ideal per al desenvolupament de la violència: la mútua dependència econòmica i afectiva promou la tolerància al maltracte rebut, ja que no es pot no estimar la persona de qui es depèn. Aquest sotmetiment emocional mutu fa els seus membres vulnerables i potencialment explotables, ofereix carta blanca per maltractar, i una extraordinària capacitat per suportar i perdonar els maltractes.

L'espai domèstic i aïllat en el qual conviu la parella monògama és idoni perquè una relació violenta es perpetui en el temps ja que en absència de terceres persones, la violència pot

6 No es pot al·legar al masclisme per explicar la violència en les relacions de parella homosexuals (potser exceptuant algunes parelles que reproduïxen rols de gènere marcadament diferenciats), la qual cosa demostra que el seu origen es troba en la naturalesa del model de relacions monògames i que aquesta violència monògama pot operar al marge del masclisme.

7 Empenyent les nostres relacions emocionals en un motlle rígid anomenat monogàmia, quan alguna cosa no hi encaixa, s'acaba trencant el motlle i la relació. Si les nostres relacions fossin més flexibles, enlloc de trencar-se podrien evolucionar.

reproduir-se o créixer sense ser qüestionada i encara menys ser aturada per ningú. En cas que hi hagi observadors, si són els fills, no solen tenir ni les eines ni la capacitat de qüestionar la violència—ja que possiblement l’hauran normalitzat des de petits—i encara menys d’imposar-se per sobre de l’autoritat paterna o materna. Si els observadors són altres familiars, amics o veïns solen ser-ho de moments molt puntuals, la qual cosa dificulta que siguin conscients de l’extensió i gravetat de la situació, i acostumin a treure-li importància o inclús evitin involucrar-s’hi amb alguna excusa a l’estil “això no és cosa nostra”.

Els mateixos membres de la parella no solen ser prou conscients de la violència com per estar en situació de qüestionar-la i aturar-la ja que aquesta acostuma a créixer prou gradualment com per anar-s’hi habituant i normalitzant-la al mateix temps. Qui adopta el rol de maltractador es troba en una posició de poder des de la qual té molt poca necessitat d’autoavaluar-se amb sentit d’autocrítica, així que no té necessitat de canviar res de la seva conducta. Per l’altra banda, és molt normal que la persona maltractada adopti el punt de vista de qui la maltracta i es senti culpable de la situació. Aquest és un habitual mecanisme d’autoengany força funcional per a la víctima ja que disminueix els conflictes amb l’individu dominant, i la possibilitat de patir més atacs greus.

El fenomen de la violència monògama és molt complex i està travessat per múltiples causes; des del nostre punt de vista més emocional, tendim a descarregar tota la nostra ràbia contra els maltractadors, però per més que intentem desterrar-los, si no confrontem la cultura de la monogàmia seguirà havent-hi relacions de maltracte⁸. Maltractadors i víctimes són dos rols complementaris i intrínsecs a un mateix model de relació. Més sovint del que ens pensem aquests rols s’intercanvien, i això per no dir que hi ha victimismes que també maltracten⁹. L’arrel del problema no són els maltractadors—no hi ha persones dolentes *per se*—sinó el nostre model de relacions hegemònic que permet que la violència i el maltracte es desenvolupin impunement. O dit d’una manera més planera: no hi ha persones xungues sinó relacions xungues¹⁰.

Cada cop que identifiquem una situació de maltracte caldria plantejar obertament un treball de suport, diàleg i conscienciació amb les persones involucrades i tot l’entorn social que ha obviat o ignorat el maltracte, per tal que no es tornin a reproduir ni consentir aquests tòxics models de relacions.

8 Un maltractador desterrat, no és cap solució al maltracte, significa un maltractador desconegut per a un nou entorn social.

9 Em refereixo a quan una víctima utilitza el maltracte que ha sofert per justificar el maltracte que exerceix vers qui l’ha maltractada.

10 Alerta, aquí no estic parlant d’agressors o agressions més o menys puntuals (la qual cosa donaria per escriure un altre capítol sencer) sinó del maltracte continuat que es dona en relacions de parella.

El determinisme emocional no existeix

Tan bon punt som conscients de totes les problemàtiques que promou la monogàmia, per què seguir limitant el nostre afecte, el nostre suport i el nostre sexe a una sola persona? Perquè seguim reproduint la cultura de la monogàmia?

És fàcil tenir la teoria clara, però al dur-la a la pràctica sovint xoquem estrepitosament amb dolorosos sentiments de gelosia. Els primers voluntariosos intents de superar-los sovint desemboquen en dolor i frustració i no gaire més tard, decretem que les emocions han guanyat la batalla als ideals i així donem l'assumpte per resolt.

Som moltes les que justifiquem la nostra preferència per les relacions monògames aduint que som geloses, que ens “fa mal” que la nostra parella “estigui” amb algú altre. En una societat amb una cultura monògama sentim gelosia quan la relació amb la nostra parella “perilla”, de la mateixa manera que en una societat amb una cultura homòfoba, la gent sent odi vers les persones que no actuen de forma prou marcadament heterosexual. Si ens sembla lògic que el sentiment d'odi vers la homosexualitat no justifica ni legitima la homofòbia, també ens hauria de semblar lògic que el sentiment de gelosia/possessivitat propi de la cultura monògama no justifica ni legitima la monogàmia.

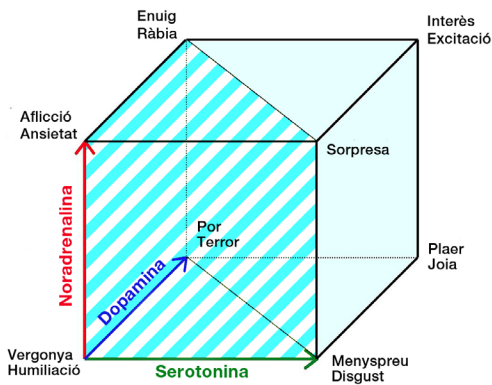
No existeix el determinisme emocional; les persones som capaces d'educar-nos i créixer emocionalment, cultivant els sentiments positius (alegria, confiança, amor) i rebutjant els negatius (gelosia, por, baixa autoestima, odi) en les nostres relacions personals. Els nostres sentiments estan condicionats en gran mesura per la cultura en la qual estem immerses i poden ser manipulats pels poders fàctics a través del seu sistema propagandístic (educació, *mass media*...), per tal que serveixin als seus propis interessos. Això és força evident amb els sentiments d'inseguretat, por i odi, els quals són manipulats per promoure el consumisme, la retallada de drets i llibertats o el suport a intervencions militars. No és casualitat que tanta gent senti més odi o por pels “antisistema” o terroristes que ens mostren els mitjans tan despectivament, que no pas pels poc mediàtics accidents de tràfic o diòxid de carboni que emetem diàriament malgrat aquests últims causin molt més patiment, actual o futur. Si tantes pors i odis són producte de campanyes orquestrades per polítics i *mass media*, llavors, per què els sentiments que sentim en les nostres relacions personals haurien de ser més “purs”, impermeables a la cultura i la manipulació?

Desmuntant la gelosia

Sovint, es presenta la gelosia com un fet purament biològic per tal de defensar la suposada naturalesa genètica de la conducta monògama en els humans. No dubto de què el sentiment de gelosia tingui una explicació a nivell evolutiu i neuronal, però el quan i el perquè sentim gelosia crec que està profundament determinat per la cultura en la qual vivim.

La gelosia és una de les més grans traves a obrir relacions fora de la monogàmia. La nociva experiència de gelosia ens empeny vers la monogàmia—la idea és: “amb un ferm pacte d'exclusivitat sexual no hauré de patir per sentir gelosia”. Però en realitat, això és un peix

que es menja la cua: és la mateixa cultura de la monogàmia que promou la gelosia que ens fa desitjar la monogàmia amb la qual cosa establim relacions monògames que fonamenten la cultura de la monogàmia. Bé, per comprendre aquesta frase tan rocambolesca fan falta uns quants aclariments, començant per desmuntar el concepte de gelosia i així desentrellar el seu significat. Considero que **la gelosia no és un únic sentiment sinó tot un conjunt d'emocions** (principalment inseguretat, disgust i ràbia) **que sentim quan percebem una situació d'amenaça, injustícia o traïció per la possibilitat** (ja sigui real o fictícia) **de que algú ens prengui** (o ens faci inaccessible) **alguna cosa que ens estimem** (com per exemple un amant). De la sensació d'amenaça venen els sentiments de inseguretat, por, i ansietat; del sentiment de injustícia o traïció ve la humiliació, el disgust i la ràbia vers la persona que ens ha desproveït d'allò que estimem. Com bé sabem, tot plegat pot degenerar en conductes agressives i violentes.

Cub de Lövheim

Lövheim proposa una relació directa entre diverses combinacions en els nivells dels neurotransmissors dopamina, noradrenalina i serotonina i 8 emocions bàsiques. Cada punta del cub representa el màxim valor d'una emoció diferent. La meitat del cub marcada amb ratlles assenyalava tot el ventall d'emocions que configuren la gelosia.

Entenc que en cada cultura ens sentirem amenaçades, traïdes o tractades amb injustícia en situacions i graus diferents. Per exemple, en una cultura poligínica, una dona difícilment sentirà gelosia perquè el seu marit comparteixi sexe amb altres dones (les seves altres mullers). I en cas que la senti, serà un sentiment molt més moderat, ja que podria ser degut a la sensació d'amenaça o injustícia de perdre el marit per una nit enlloc de per sempre, com seria pertinent en una cultura plenament monògama. Un altre exemple molt clar i molt més proper que trenca amb la suposada naturalesa immutable de la gelosia és que per més monògames i geloses que ens identifiquem, si ens enamorem apassionadament d'algú ja aparellat, generalment no dubtem a tirar la relació endavant encara que sigui d'amagat i... sense sentir gelosia! En aquests casos no en sentim degut a que iniciem la relació sense expectatives de que serà exclusiva. No és fins passat un temps que si la cosa tira endavant, reclamarem més quota de relació o que directament deixi la seva altra parella per passar a ser la nostra parella exclusiva. És a partir d'aquí que tornem a generar expectatives d'exclusivitat i, per tant, podem tornar a sentir gelosia.

Ara que sabem més o menys com funciona, podem traçar un pla d'acció per fer front a la gelosia mitjançant dos punts bàsics: 1. treballar-nos la confiança en les nostres relacions per tal que no puguem sentir-nos amenaçades en cap moment i 2. establir pactes que real-

ment puguem complir ambdós membres de la relació per després no sentir-nos tractades injustament o traïdes (per això és més segur establir un pacte de relació oberta, ja que es impossible incomplir-lo!).

Les relacions obertes són el millor remei a la gelosia, ens ofereixen un espai de total confiança, sense regles ni expectatives desmesurades on l'autèntic desig és el pal de palla de cada relació.

La teoria és simple: si realment t'estimes el teu amant, voldràs que sigui el màxim de lliure i feliç; ell és feliç quan es relaciona lliurement amb altres amants i aquestes relacions són compatibles amb la vostra, així que no suposen cap amenaça. Fora del paradigma de la parella monògama, ningú hauria de poder robar-te un amant—l'extensió en què tu t'avens amb una persona determina fins a quin punt ell o ella estarà amb tu. En una relació prou forta, cap flirteig o aventura amorosa podria posar-la en perill!

Malauradament, quan portem aquesta bonica teoria a la pràctica en un país monògam com el nostre, comença a fer aigües per totes bandes. Les amenaces es fan ben reals i esdevenen inevitables, ja que si bé tu no tens cap problema en compartir els teus amants, els amants dels teus amants no tenen perquè voler compartir-los amb tu. Si el teu amant cau apassionadament enamorat per algú que li demana exclusivitat com a condició, tens totes les de perdre. Els monògams sempre juguen a casa i les poliamoroses sempre juguem en camp contrari. Aquí veiem un cop més com la monogàmia no pot ser únicament confrontada des de l'àmbit personal; si no confrontem col·lectivament la cultura monògama, fomentant una nova cultura basada en les relacions obertes, la nostra revolució personal es veurà evocada al fracàs.

En una cultura monògama l'amenaça de que em prenguin la persona estimada sempre hi serà present, ja que la gran majoria de la gent cerca relacions exclusives i possessives. En aquest medi la gelosia és inevitable i em fa desitjar relacions monògames igual que la resta, per tal de no ser l'últim *tonto* i jo quedar-me sense parella.

En una cultura on les relacions no es posseeixen sinó que es comparteixen (no només les d'amistat, també les afectives i les sexuals!) ningú ens pot prendre un amant. Per tant, totes les possibles amenaces, injustícies i traïcions disminueixen fins la més mínima expressió.

Fora de l'ordre monògam, una persona pot acceptar més fàcilment que tothom pot ser valuós, estimable o excitant, fins i tot si el teu amant troba algú altre (o altres) que són valuosos, estimables o excitants! En realitat, totes som valuoses, estimables i excitants!

Hi ha alternatives a la monogàmia?

Potser el més gran inconvenient a l'hora de superar la cultura monògama és la incapacitat d'imaginar models de relacions afectives i sexuals alternatius a la monogàmia. És lògic, ja que pràcticament no tenim altres referents; portem tota la vida consumint productes culturals que professen una clara apologia de la monogàmia, des dels contes i dibuixos animats infantils fins al cinema d'autor més *underground*. Per altra banda, les alternatives conegudes no són especialment atractives: en la joventut s'està imposant un nou model basat en el

consum de sexe; tothom coneix la poligàmia o el frustrat intent d'amor lliure dels *hippies*; hi haurà qui ja hagi sentit parlar del poliamor o de tantes desastroses parelles obertes... La solució a la cultura monògama no és establir un nou model de relacions afectives i sexuals que sigui políticament correcte, desqualificant aquells que segueixen tenint relacions monògames. Tan bon punt s'imposés socialment aquest nou model, apareixerien nous inadaptats que voldrien trencar-lo. Cap model universal es pot adaptar a les necessitats individuals de tots els individus, l'ideal seria l'absència de models establerts que normativitzin com ens hem de relacionar. Però això no significa l'acceptació acrítica de qualsevol tipus de relació: aspirem a construir un món sense relacions opressives, ni possessives, ni tancades¹¹. Sabem que hi ha un llarg camí fins a aquest món i que en l'intent d'avançar-hi cadascú té el seu ritme, les seves capacitats i les seves limitacions. No es pot imposar cap ritme ni cap meta personal concreta, però és important que tinguem clar cap a on ens dirigim, l'ideal on volem arribar com a societat. També crec important posar-li un nom a aquest ideal i a tal efecte hi ha 4 principals candidats: amor lliure, poliamor, relacions lliures i relacions obertes. No em desagrada especialment cap de les quatre expressions però aposto per "relacions obertes" perquè em sembla la més oberta i entenedora... i que sona menys pretensiosa!

Criança i maternitat dins i fora de la monogàmia

El model de família nuclear ens sembla tan universal que ens costa imaginar la criança més enllà del mateix. Aquest és pràcticament l'únic model conegut a part de la criança monoparental que tampoc sembla oferir cap avantatge. Molta gent posa el crit al cel davant de qualsevol model que quedi una mica fora de la família hetero-monògama al·legant la falta de consideració per l'infant que "pobret, no ho ha elegit" i que pot ser marginat pel fet de tenir una família que no és "normal". Però a voltes, aquesta normalitat té un preu molt alt; potser que analitzem tots els costos i problemàtiques que comporta el model hegemònic abans d'entrar a valorar altres models.

La criança és l'imperatiu econòmic i emocional més gran que ens encadena a la monogàmia sota pretextes de responsabilitat ètica i moral "pel bé dels fills". Però quan la relació entre els pares esdevé tòxica, també és pel seu bé que convisquin amb ells i creixin aprenent

11 Si rebutjo les relacions tancades o forçosament exclusives és perquè entenc que no són lliures. Hi ha qui defensa la llibertat d'elegir la monogàmia, però la llibertat d'elegir no ser lliure de relacionar-se lliurement amb qui es vulgui a part de la parella és, com a mínim, molt paradoxal. Es tracta d'una elecció que no es basa en un positiu sentiment de llibertat, sinó en la por de perdre la parella o de provocar gelosia en un mateix o la parella, per això em sembla poc encertat parlar d'elegir lliurement la monogàmia.

Hi ha moltes persones que es consideren monògames i que justifiquen la seva exclusivitat sexual amb l'argument que no necessiten estar amb ningú més. Entenc que el desig sexual de les parelles que es troben en la fase inicial d'enamorament sigui bastant o molt exclusiu—aquesta és una exclusivitat natural—però passada aquesta fase passional, el desig torna a fer-se múltiple. A partir d'aquí, em sembla lògic que la por i reuigi a haver de sentir o gestionar la gelosia és suficient com per reprimir inconscientment el més mínim desig de relacionar-se amb ningú més, amb la qual cosa, l'exclusivitat passa a ser forçosa. Si després justifiquem aquesta exclusivitat com si fos natural, en base a la lliure elecció i "estar perfectament proveïts", sospito que es deu a mecanismes d'autoengany per fer-nos sentir millor.

d'aquest únic model insà que probablement acabaran reproduint? És en la criança on es fa més palesa l'esquerda entre classes socials ja que la pressió econòmica sobre les famílies amb rentes més baixes pot agreujar molt els conflictes de parella i esclavitzar encara més les mares. Així que em centraré especialment amb les famílies que no es poden permetre el luxe de contractar cangurs ni "dones de fer feina".

El model de família nuclear en comparació amb l'antiga família extesa, posa molt més difícil el sustent econòmic i el manteniment de la llar, ja que aquests depenen únicament del pare i la mare. Aquest fet comporta que ben sovint ambdós progenitors hagin de treballar remuneradament, sense oblidar que la mare segueix carregant amb el gruix de les tasques domèstiques i cura dels infants. Això els hi suposa una separació prematura dels fills degut a que s'han de posar a treballar de forma immediata o als pocs mesos per tal de poder cobrir totes les despeses familiars i no perdre la feina. Tot plegat fa que, especialment per les mares, sigui molt difícil conciliar la feina (tant la remunerada com la domèstica) i la maternitat. En aquest context és molt reduït el temps que es pot compartir amb els fills i aquests acaben apartats davant les pantalles.

També cal tenir en compte que la parella monògama ja no és cap garantia d'estabilitat com ho era antany. Així doncs, ens trobem amb què la separació és una possibilitat molt real i que haver de criar els fills una persona sola implica molta més dedicació o sacrifici.

Si bé és cert que existeixen famílies monògames totalment funcionals i saludables, això no significa que a tothom li pugui arribar a funcionar aquest model. Una de les raons és que les relacions familiars no es poden elegir, són les que ens toquen i punt (exceptuant la pròpia parella, que almenys en un primer moment si que s'elegeix). El grau d'afinitat que es pugui arribar a donar entre els familiars més directes és una loteria. Tan pot ser que hi hagi una gran proximitat com la que hi ha entre els amics més íntims, com que es tractin de relacions totalment distants, postisses i buides; hi ha casos per tot. Malgrat l'estima i el suport entre familiars sigui molt gran, la manca d'entesa o afinitat en molts altres aspectes pot fer que la convivència sigui un martiri de discussions o sordidesa i apatia.

La criança requereix certa estabilitat econòmica però sobretot molt d'amor. La parella monògama potser pot cobrir allò econòmic però l'amor i el sexe entre els pares es pot acabar. En aquest cas pot ser que la parella es trenqui o que segueixin convivint a desgana però cap de les dues opcions és gens òptima pels fills. Per això hauríem de basar la criança sobre una xarxa de suport mutu més àmplia i segura on la criança ja no depengui d'una sola relació afectivo-sexual que en qualsevol moment pot finir. Construint comunitats on els infants puguin viure i relacionar-se amb altres persones a part dels pares biològics i així poder comptar amb molts més referents dels quals aprendre. En aquest context la figura del pare no ho serà perquè ho digui el seu ADN sinó perquè realment s'ho ha guanyat establint una relació d'afinitat, amor i confiança amb l'infant. En comunitats de relacions obertes, pares i mares poden relacionar-se més lliurement a nivell sexo-afectiu, sense que això comprometi l'estabilitat econòmica de la comunitat.

Relacions obertes

De la dependència a l'amistat

Una bona manera d'entendre què són i com funcionen les relacions obertes és fixant-se amb com funcionen les d'amistat. Les relacions d'amistat acostumen a ser les relacions més lliures i saludables perquè són les menys pautades i regulades així que ens ofereixen un bon model del qual aprendre'n i aplicar a les relacions afectivo-sexuals. A diferència de les relacions de parella, amb els amics posem moltes menys expectatives que més tard ens puguin decepcionar i fer sentir traicionades. Totes entenem que podem tenir més d'un amic i no per això són "menys" amics. Entenem que cada amic ens aporta coses diferents, cada relació és única i totes són compatibles així que no necessitem decantar-nos per una i descartar la resta com fem en el terreny amorós. En contraposició, imaginem-nos si tinguéssim un sol amic: llavors possiblement es reproduirien bona part de les grans dependències que es generen en les relacions de parella, especialment quan la perdem. Si perdem un amic és una gran pèrdua i un gran dol, però això és incomparable amb el gran daltabaix emocional que patim quan perdem la nostra única i estimada parella. En les relacions obertes no tenim necessitat de jerarquitzar les relacions tan exageradament, com si només poguéssim tenir una persona realment important en la nostra vida—la parella—, possiblement amb la única excepció de la nostra mare; i la resta es trobessin a un nivell molt més inferior.

Si bé valorem molt i ens semblen molt importants els moments que compartim íntimament amb un altre amic, en els quals podem sincerar-nos i esplaiar-nos amb molta més facilitat, no per això valorem menys o ens semblen menys importants les relacions d'amistat de caire més col·lectiu. Sortir de festa o fer unes birres en una terrassa, jugar algun esport d'equip, anar d'excursió... només són alguns exemples d'activitats d'amistat col·lectives, on es genera una gran riquesa relacional—constatable en l'increment d'ocurrències, anècdotes i sentit de l'humor que es dona al multiplicar-se les interaccions—irrepetible entre dues úniques persones, així que per res del món renunciariem a elles. No obstant, això és precisament el que fem amb les nostres relacions afectivo-sexuals col·lectives. Bé, de fet, no hi renunciem perquè ni tan sols ens les plantejem més enllà de les fantasies sexuals. Però si fem un exercici d'imaginació, pensant amb tota la riquesa afectiva i sexual que es podria generar col·lectivament, s'obre davant nostre tot un nou horitzó de possibilitats. Col·lectivitzant els nostres afectes i les nostres sexualitats es crearia un estat d'abundància que podria acabar amb moltes de les nostres pors i gelosies de perdre la parella degut a que és la única persona que ens pot dispensar amor i sexe.¹²

Però alerta, quan parlo d'obrir les relacions, no estic dient que haguem de relacionar-nos amb el màxim de gent possible o que tothom hagi de follar amb tothom (!). Una relació ideal o saludable es troba en l'equilibri entre la dependència total—com quan depenem totalment d'una sola persona a l'estil "tu ho ets tot per mi"—i la independència total—com quan la relació és tan superficial que ens importa ben poc el que li pugui passar a l'altre (i

¹² Per aprofundir més en el tema, us aconsello que llegiu el text "Sexe col·lectiu. De la misèria a l'abundància sexual", de Na Pai.

a l'altre el que ens passi a nosaltres!). Aquest equilibri acostuma a dependre del nombre de relacions íntimes que tenim: si en tenim masses (més de deu o quinze), la confiança, l'atenció, l'ànim de compartir... es dissol i les relacions perden valor fins al punt de fer-se banals i el sentiment de solitud o desconexió ens inunda; si en tenim massa poques (una o dues) es crea una dependència tan forta que pot degenerar fàcilment en submissions, abusos i maltractes. Les relacions de gran dependència (com sol passar en les relacions monògames o les que hi ha entre pares i fills) són un terreny abonat a l'abús i el maltracte perquè inconscientment sabem que l'altra persona no ens abandonarà, per més dolor que ens infligim. Així doncs, un bon nombre rau entre 4 i 7 relacions íntimes i de profunda confiança, per tal que puguem dedicar-lis el temps, l'estima i les cures suficients de manera que les relacions respirin sanament. Amb prou aire com perquè l'ambient no es torni viciat ni tant d'aire com perquè les nostres paraules i carícies se les emporti el vent.

Hi ha qui rebutja les relacions obertes perquè diu que ho va provar un cop i li va anar pitjor que en les seves relacions més tancades. En un règim monògam com el nostre, les relacions obertes són molt més complicades de dur a terme i tenen tots els números de fracassar. Mentre una majoria social no es decanti per aquestes, les tancades seguiran sent les més conegudes i que gaudeixen de més reconeixement social i, per tant, les més viables i fàcils de dur a terme. Igual que les primeres dones que van gosar emancipar-se transgredint els seus rols de gènere ho van tenir molt cru, les primeres persones que gosen transgredir la monogàmia també ho tenen tot en contra. Si posessin en una balança tots els pros i els contres, segurament a la majoria els hi sortiria un balanç negatiu. Per això, apostar per les relacions obertes no és fruit d'una postura hedonista de voler follar amb més freqüència i més gent sinó més aviat d'un convenciment polític que implica adoptar una postura militant.

Però no hem d'oblidar que el nom no fa la cosa, hem d'estar alerta amb aquells que van d'abanderats de les relacions obertes quan en realitat l'únic que volen és follar amb tot qui s'hi presenti sense haver de donar explicacions ni haver de cuidar la seva parella.

Per molt que pretenguem impulsar les relacions obertes com a nou model emancipador, etiquetar les nostres relacions com a tal no ens assegura el seu èxit! Totes les relacions, ja siguin obertes o tancades, tard o d'hora comporten conflictes. La única fórmula per fer-les funcionar és molta empatia i comunicació, acceptant que les relacions evolucionen i que ens hem d'anar comunicant allò que sentim en cada moment per poder actualitzar les nostres expectatives al respecte i no fer-nos mal.

No hi ha llibertat sense seguretat

Un discurs que pretengui qüestionar i superar la cultura de la monogàmia, no es pot basar únicament en la llibertat, també ha de basar-se en la seguretat. Les persones necessitem sentir-nos lliures, però abans que lliures necessitem sentir-nos segures: segures econòmicament, segures davant les adversitats.

Sembla ser que ens condiciona més la por a la pèrdua que no pas la joia pels possibles guanys; en altres paraules, ningú apostarà per unes relacions més lliures si amb aquestes

es posa en risc el seu confort. La por a perdre la parella i l'estabilitat del seu suport afectiu i econòmic és molt més gran i eclipsa l'efímera joia de compartir sexe i dopamina amb nous amants.

Ara per ara, quan estem xungues, quan patim una depressió, quan perdem la feina, sempre que necessitem ajuda... generalment les úniques persones amb qui podem confiar cegament, qui sabem que estaran al nostre costat amb el seu suport incondicional... és en primer lloc la parella i en el seu defecte o secundàriament, la família. El sentiment de comunitat ha sigut destruït a costa de la desconfiança i l'egoisme consumista. En les zones massificades on vivim costa confiar o ser generós amb algú de fora de casa, perquè sols per començar, la gran majoria de la gent ens és desconeguda.

Si pretenem construir unes relacions més lliures, hem de començar per restablir la comunitat, construir unes relacions econòmiques de suport mutu que vagin més enllà de la parella i la família nuclear. El poliamor i les relacions obertes si no es plantegen en un marc de suport mutu més ampli, no deixaran de ser un luxe o un privilegi d'aquells pocs que s'ho poden permetre degut al seu benestar econòmic personal que els permet dur una vida totalment independent. Algú amb uns generosos pares rics o posicionat en una feina ben remunerada i estable es pot permetre viure sol i fer i desfer lliurement tantes relacions com vulgui ja que no dependrà econòmicament d'elles en cap moment. Però en el món cada cop més real en el que vivim, menys gent pot accedir a aquestes delícies i la gran majoria ens veiem abocades a una creixent precarietat que ens fa cada cop més geloses i aferrades a les poques seguretats-proprietats que tenim. I la parella monògama és una d'elles.

La preeminència d'allò econòmic sobre allò afectivo-sexual

Els models de relacions afectivo-sexuals són determinats fonamentalment pel context econòmic en el qual es desenvolupen. Si allò econòmic preval per sobre d'allò afectivo-sexual de manera que el primer determina al segon i no a l'invers, sospito que es deu a dues principals raons, una de caràcter biològic i l'altra de caràcter més cultural: en primer lloc, si bé podem sobreviure anys sense amor ni sexe, a falta de recursos econòmics (menjar, escalf o refugi), la nostra supervivència és veu greument qüestionada. Per això, si no tenim els mínims recursos bàsics garantits, és difícil que ens posem a considerar altres necessitats, com les afectives i sexuals i, conseqüentment, tendim a prioritzar allò econòmic.

Clar que es podria objectar que en una societat moderna com la nostra tenim la supervivència més que garantida, així que ja no caldria relegar allò afectiu i sexual a allò econòmic, però aquí ve la segona raó: les cultures més materialistes (com ara l'occidental), s'han estructurat per tal d'oferir el major benestar material adoptant models de relacions afectivo-sexuals més estrictes (com ara la monogàmia) que afavoreixen el màxim rendiment econòmic*, malgrat aquests models empitjorin la qualitat de les relacions. Aquestes cultures són les que han crescut més i que han adquirit més poder fins al punt de conquerir, assimilar o aniquilar a la resta de cultures, incloses aquelles que tenien uns models de relacions més lliures i menys sotmesos a la lògica del benefici econòmic.

Així doncs, la cultura de la monogàmia va molt més enllà de l'àmbit purament afectivo-sexual i s'immisceix de ple en l'organització econòmica de les nostres vides. És per això que a fi de comptes, no importa tant si la nostra relació de parella és oberta o tancada, monògama o poliàmorosa, perquè allò més determinant és el fet de construir el nostre projecte de vida en base a la parella o no. L'exclusivitat en el suport econòmic ens condiciona molt més que l'exclusivitat sexual i afectiva juntes. Una parella que comparteix habitatge, menjar o fills, per més moderna i oberta que es digui, molt probablement desenvolupi el mateix elevat grau de dependència que qualsevol parella estrictament monògama.

*La monogàmia és un model que ofereix un major rendiment econòmic degut a que limita l'altruisme i la reciprocitat a dins de petits nuclis familiars d'exclusivitat afectivo-sexual mentre que promou la possessivitat i la competència degut a l'afany de benefici per la pròpia família (per sobre o a costa de la resta) i l'acumulació de riquesa a través del sistema d'herència, generació rere generació. Una societat segregada en petits i estables nuclis econòmics familiars, possibilita una organització econòmica més jeràrquica i eficient, i, per tant, més productiva, més benestant econòmicament.

Del patriarcat al capitalisme

Durant el transcurs d'unes poques generacions, el nostre context econòmic s'ha vist alterat dràsticament i això ha produït una pronunciada esquerda cultural entre una generació que va ser socialitzada en una cultura patriarcal i rural i una nova generació que s'està socialitzant en una cultura plenament capitalista i urbana. Si bé els nostres avis depenien de la família i d'allò que els donava la terra per subsistir, els joves del segle XXI depenen de l'estat-mercat i el que els dona el petroli per subsistir. Si els avis han conegut una sola parella sexual en tota la seva vida, els joves en perden el compte; els avis no podien tenir més d'una parella perquè sinó això hagués ensorrat la família, mentre que els joves no poden tenir gaires relacions ni activitats desmercantilitzades o desinstitucionalitzades, perquè això ensorraria l'estat i el mercat. Per això, les relacions i activitats dels joves estan cada cop més mediatitzades per mitjans tecnològics mercantilitzats (mòbils, ordinadors, Internet, energia nuclear...) i més localitzades en espais institucionals o mercantils (en habitatges de compra, lloguer o hipoteca, en centres educatius, comercials o penitenciaris, en empreses com bars, botigues, restaurants o puticlubs...).

Hem passat d'un món patriarcal a un món capitalista on el nou pare estat-mercat es relaciona directament amb els seus fills individus, desfent-se de qualsevol intermediari (família, església, comunitat...) que pugui obstaculitzar el seu complet domini. Fins ara, que les ànsies de creixement exponencial del sistema estan xocant amb els límits naturals del planeta. Amb l'actual declivi econòmic veiem clarament com les nostres relacions es sotmeten al context econòmic: baixa l'índex de divorcis o trencaments amorosos, ja que cada cop és més difícil independitzar-se econòmicament de la parella.

Si no ens afanyem a experimentar i construir alternatives ara, per tenir prou temps d'aconseguir fer-les funcionar i donar-les a conèixer, possiblement tornarem al món patriarcal dels nostres avis, ja que aquesta és l'única alternativa real que la gran majoria coneix.

De la propietat a la comunitat

En definitiva, una revolució sexual i afectiva sols es pot donar paral·lelament a una revolució econòmica. L'amor lliure només és possible en una societat on ens puguem sentir segures no a través d'allò que posseïm (ja sigui la casa, el cotxe o la parella) sinó a través d'un sentiment de pertinença a una comunitat de suport mutu en la qual ens puguem sentir emparades i recolzades en tot moment. En un món com el que vivim on la majoria actua posseint o acaparant tot el que pot per si mateix, aquell que no posseeix ni acapara té tots els números de quedar-se exclòs i sense res. Això ens fa entrar a totes en competència i en un estat d'escassetat on totes hem de bregar per salvar el propi cul¹³ i poder accedir a aquests béns bàsics privatitzats. Si ens hi fixem, la mateixa lògica possessiva que utilitzem pels béns materials, és la mateixa que projectem a les persones que més ens estimem. Aquesta lògica de la propietat privada nega altres possibilitats de relacionar-nos sense ella i ens oculta qualsevol idea sobre els avantatges que obtindríem si visquéssim sense ella.

Si compartíssim col·lectivament la terra, l'amor i el sexe, ja no hauríem de competir per accedir-hi, i aquests béns escassos i difícils d'obtenir esdevindrien béns comuns i a l'abast de tothom. Si enlloc de propietat privada existís propietat d'ús—la terra per qui la treballa, l'amor per qui el cultiva—, ningú podria explotar ningú ni a nivell econòmic ni afectiu.

Clar que passar de les actuals relacions de dominació, competència i possessivitat a unes relacions de convivència, suport mutu i horitzontalitat no és bufar i fer ampolles. Som addictes o dependents a mil coses d'aquest món industrial i capitalista; seria poc realista pretendre abandonar-les totes de cop, però si que podem anar abordant-les a poc a poc i mica en mica, si cal, una per una. Això si, tenint sempre present que és una feina tan personal com política i col·lectiva.

Unes relacions més lliures amb més temps lliure comporten menys rendiment econòmic, menys riquesa material, però això no significa necessàriament una vida menys feliç. Tan bon punt disposem d'allò bàsic per viure, la nostra felicitat no depèn tant de la nostra riquesa material com de la qualitat de les nostres relacions. De fet, l'afany per la riquesa pot passar a ser perjudicial pel nostre benestar, consumint-nos temps d'esbarjo, salut i tranquil·litat. Ens fa falta reequilibrar aquesta gran quantitat de temps que malgastem treballant i consumint amb el poc temps que dediquem a jugar, cuidar-nos, i relacionar-nos més lliurement. Fa falta canviar la por a perdre el que posseïm per l'alegria de compartir-nos a nosaltres i el que construïm juntes. Abreujant i ja per últim, tot això significa passar del posseir al compartir, de la propietat a la comunitat.

De l'activisme a l'*anticapitalisme* (només apte per a activistes radicals)

Les lluites o moviments emancipatoris parcials (sindicalisme, feminisme, ecologisme...), altrament anomenats "activisme", ens ofereixen uns marcs teòrics i pràctics limitats que, inevitablement, fo-

¹³ Amb aquesta expressió em refereixo a l'extès sentiment individualista de "pensar només amb MI, amb els MEUS estudis, el MEU curro, la MEVA parella, el MEU estatus virtual..." aquesta és l'essència del capitalisme.

menten la desconnexió—o encara pitjor, la confrontació—entre ells. Si el nostre ideal és una emancipació personal i col·lectiva integral (no parcial) hauríem de transcendir els límits d'aquests marcs, cercant una perspectiva global que tingui en compte totes les lluites, ajustant la nostra quotidianitat a aquesta perspectiva; a això ho anomeno *anticapitalisme*¹⁴. No es tracta de reemplaçar l'activisme per l'*anticapitalisme*, sinó de sumar-los. Així, la lluita contra la cultura monògama s'hauria d'entendre com una lluita inseparable de l'*anticapitalisme*—altrament, podríem estar servint als interessos del capital en la destrucció d'estructures de dominació que operin al seu marge i l'obstaculitzin, com ho són la cultura monògama i la respectiva família patriarcal.

Perquè l'*anticapitalisme* sigui real, són necessaris alguns requisits fonamentals: per començar, no pot ser únicament una ideologia, una estètica o una afició per algunes hores de “temps lliure”; també hauria de ser una pràctica coherent que es reflecteixi en tots els àmbits de les nostres vides (l'alimentació, l'habitatge, la tecnologia, les relacions...). Hauria de ser un moviment de base i horitzontal, sense avantguardes ni paternalismes, és a dir, un moviment que neixi en l'individu i que s'estengui gradualment en l'escala grupal¹⁵—no podem pretendre canviar la societat si no som capaces de canviar les nostres pròpies vides! Això significa construir comunitats cooperatives i sostenibles allà on el capitalisme té menys força: en territoris abandonats i fora dels seus centres de poder, les urbs; on sigui possible créixer convidant i ajudant a establir-se noves persones i comunitats. No és possible ensorrar el capitalisme des de dintre seu sense ensorrar-te a tu mateixa—no es pot no estimar el sistema del qual es depèn¹⁶. Tan sols des dels seus marges, en les terres més aspres i inservibles per al capital, és possible construir l'autonomia i organitzar la resistència necessàries per fer front a l'actual ordre vigent.

Ja que el present és l'únic moment que podem experimentar, no podem ajornar l'*anticapitalisme* per un altre dia; bàsicament, ens hi hauríem de posar **ja**. Això significa que no podem sotmetre'ns a excuses que ens indueixin a esperar uns hipotètics temps millors per la revolució.

Ara és el millor moment per començar a viure com voleu viure.

Aquest text no és original ni definitiu, es troba en perpetua evolució. Convido a tothom a col·laborar en la seva elaboració exposant crítiques constructives (assenyalant errors, mancances, idees que no s'entenen o generant confusió...) o bé aportant noves idees per tal de millorar-lo, o fer-ne un de nou i molt millor.

Em pots contactar aquí: difonlaidea@gmail.com

Ets lliure de fer tot el que vulguis amb aquest text, sempre i quan no sigui amb ànim de lucre, és més, t'animo a copiar-lo i difondre'l per tots els mitjans possibles.

Na Pai
Font-rubi, Abril de 2014

BROTBORD
www.brotbord.cat

Difon'laIDEA
www.difonlaidea.tk

14 On vegis “anticapitalisme” llegeix “comunisme”, “socialisme”, “anarquisme” o qualsevol altre terme d'ideologia emancipatòria anticapitalista que sigui del teu gust.

15 Per escala grupal entenc l'escala que va d'allò individual fins allò internacional, passant per diversos graus intermedis, que bé es podrien anomenar: domèstic, local, municipal, comarcal o nacional.

16 Il·lustrant-ho amb una al·legoria: el llegendari cavall que penetrà Troia per derrotar-la—i contràriament al que es desprèn de la terminologia *hacker*—no anava carregat de guerrers Troians, sinó Grecs.